

Mistä ”Laiston suo” sai nimensä?

Elokuun 7.1941 oli synkkä päivä Rukajärven suunnan taistelujen historiassa. Etenemisvaiheessa Tsirkka-Kemijoen varrella suosaarekkeella oli vihollisen joukkoja. Vihollista yritettiin karkottaa jo 6.8.1941 ilman tykistön valmistelua, mutta siinä ei onnistuttu.

Tämän vuoksi valtaus siirtyi seuraavaksi aamuksi ja tehtävään määrätyn majuri Frans Leppälaxin johtamaa III/JR 31:tä vahvistettiin ja sille alistettiin, 2./JR 10, minkä komppanianpäällikkönä toimi kapteeni Eino Laisto.

Leppälax määräsi, että hyökkäystä ei saa aloittaa ennen tykistön suorittamaa valmistelua ja vasta sen jälkeen jalkaväki etenee kohteeseen. Leppälax määräsi tiedustelemaan ennen hyökkäystä myös sen, olisiko vihollisen joukot jo ehtineet perääntyä kohteesta.

Laisto ei välittänyt esimiehensä monien sotilaitten kuullen antamasta käskystä, vaan määräsi komppaniansa hyökkäykseen (III/JR 31) sotapäiväkirjankin mukaan ”ilman pataljoonan komentaja majuri Frans Leppälaxin lupaa”. Laiston kuultiin sanovan; ” säästetään muutamia satojatuhansia ammuksissa... reserviläisiäkin morkkasi arkuudesta...”.

Laiston komppania oli jo sodan alussa kärsinyt huomattavia tappioita, josta syystä komppaniaan tulleet täydennysmiehet olivat nuoria, juuri varusmieskoulutuksen suorittaneita.

Laisto määräsi hyökkäyksen alkavaksi ja jäi itse taakse suon reunaan seuraamaan tilanteen kehittymistä.

Laisto uhkasi ampua avoimelta suolta perääntyvät sotilaansa

Edellä kerrotun mukaan Laisto antoi luvatta hyökkäyskäskyn. Taistelun kuluessa avoimelta suolta joitakin vielä elossa olevia miehiä perääntyivät suojaan. Laisto uhkasi ampua perääntyvät sotilaansa. Muut sotilaat menivät väliin ja estivät (Viljo Laineen kertomus, Onni Vallius) teloituksen, joutuivat sen vuoksi Laiston kanssa käsirysyyn.

Lopputulokset, sotapäiväkirjan mukaan on karutonta kertomaa:

III/JR 31:n sotapäiväkirjassa, jota lainaamme: ”(Laiston) Kompp. oli lähtenyt etenemään odottamatta partion paluuta ja saamatta patl. kom:n lupaa...” Tämä luvaton määräys koitui kohtalokkaaksi.

Taistelu on yksi Jatkosodan tuhoisimmista.

Laiston suolla taisteltiin kolmena päivänä 6., 7. ja 8.8.1941. Taisteluihin osallistui kolmesta pataljoonasta yhteensä kymmenen komppaniaa. Mutta jos puhutaan vain 7.8. käydyistä

taistelusta, jolloin 2./JR 10 oli mukana, tämän taistelun tappioluvut Ossi Laineen ja Leevi Kuokkasen v. 2014 tekemän selvityksen mukaan muodostuivat seuraaviksi:
65 kaatunutta, joista 2./JR 10:n osuus 54 kaatunutta
54 haavoittunutta, joista 2./JR10:n osuus 35 haavoittunutta.

Taistelun tulos:

Koulukaverit makasivat kaatuneina

Taistelun jälkeen komppaniasta (2./JR 10) loput n. 30 miestä istuivat kaatuneitten vieressä hiljaisina surren ”rippikoulukavereittensa” kaatumista. Kaikki sopivat suon laidassa makaavan yhden keloapuun rungolle.

Eloonjääneistä otettiin valokuva tämän edellä mainitun keloapuun luona. Valitettavasti tämä kuva ja monet muut kuvat tuhoutuivat Ossi Laineen sedän Viljo Laineen kodin tulipalossa v. 1980.

JR 10:n sotapäiväkirjoissa Laiston luvaton menettely on täysin pimitetty.

JR 10:n asiakirjoissa teko peiteltiin taitavasti!

*Taistelukertomuksissa ei kerrota Laiston toimineen ilman esimiehensä lupaa ja jopa suoranaisen kiellon vastaisesti.

*Syy epäonnistumisesta oli vieritetty tykistön tulenjohtajalle, ”tulenjohtaja oli siirtynyt omavaltaisesti jokirantaan ja jättäytynyt taakse.”. Tst.lähetit etsivät tulenjohtajaa löytämättä”, vaikka todellisuudessa Laisto toimi tietoisesti ja luvatta.

*Myöhemmin kerrottiin, että Laiston komppania eteni vihollisen väijytykseen? Mistään väijytyksestä ei voinut olla kysymys, koska jo 6.8.1941 paikan valtaus epäonnistui ja siinä kaatui useita sotilaita. Juuri siksi valtausyritys päätettiin siirtää seuraavaksi päiväksi, missä käytetään tykistöä apuna.

Oli ymmärrettävää, ettei asia saanut tulla Raappanan tietoon, joka oli koko sodan ajan kovin huolissaan suurista kaatuneitten määristä heti sodan alusta lukien.

On selvää, että Laiston komppanian sotapäiväkirjassa ja taistelukertomuksessa sekä myös I/JR 10:n taistelukertomuksessa asioita selitetään parhain päin. Raappanalta tätä tapahtunutta ei onnistuttu kuitenkaan kokonaan salaamaan, joskin myös hän piti saamansa tiedon mukaan tapahtunutta ”väijytyksenä”. Eli kaikkea ei tullut Raappanan tietoon. Jo 7.8 aamupäivällä hän määrää II/JR 31:n siirtymisestä pataljoona Leppälaxin avuksi. Suosaareke vallattiin lopulta 8.8.1941.

Myöhemmin Raappana kertoo Veli Lumialalle Majewskin hyökkäyksen pysäyttämisestä ennen päätietä seuraavaa:

” Ja luuletko sinä, etten ollut kahden vaiheilla ja vaa ´an kallisti lopulta kielteiselle puolelle kaksi asiaa. Ensimmäinen oli pelko Kolvasjärven pisteen 255,8 tilanteen uusiutumista. Muistanet kai, miten vaikeaa tuon tukikohdan valtaus oli sen jälkeen, kun komppania Kakko oli ajettu sieltä pois. Reservejä ei ollut aivan välittömästi käytettävissä ja myöhemmin ne eivät enää auttaneet. Sitä pelkäsin nytkin. Tiesin, että Mäski pääsee tielle, mutta en uskonut hänen pysyvän siellä. Sitä paitsi hänen 1. komppaniallaan oli ollut kapteeni Laiston johdolla muistaakseni edellisenä päivänä kaamea tilanne yllätyksellisessä

väijytyksessä, jossa se oli kokenut toistaiseksi suurimmat suhteelliset tappiomme. Se vie helposti luun kurkkuun paremmaltakin verikoiralta, kuin I/JR 10 on..."

Laisto palkittiin?

Taistelun jälkeen miehet pitivät varmana, että Laiston asiaa tullaan puimaan sota-oikeudessa. Toisin kävi.

Eino Laisto palkittiin samana päivänä 7.8.1941 kunniamerkillä (VR4 ylip. 116/41).

Majewskiakin palkittiin?

Taisteluun valmistautuneet sotilaat näkivät majuri Majewskin makaavan edellisenä iltana "sammuneena" samalla kankaalla mihin kaatuneet sotilaat taistelun jälkeen koottiin riviin. Tämän vuoksi ihmetystä herättää se, että Majewski saattoi allekirjoittaa pataljoonan komentajana myös Laiston komppanian (2./JR 10) taistelukertomuksen missä Laiston tottelemattomuus oli salattu.

JR 10:n komentaja Tähtisen 8.8.1941 Majewskille esittämää Mannerheim-ristiä ei myönnetty.

Myöhemmin Majewski sai johdettavakseen Jatkosodan miesvahvuudeltaan suurimman, eli 1924 miehen Muurmannin radan partioetken (14.-23.1.1942). Laisto toimi tuon ajan I/JR 10 pataljoonan komentajana.

"Laiston suo" sai nimen, mikä muistetaan

Veteraanihaastattelujen mukaan surullinen taistelupaikka oli saanut nimensä taistelun jälkeen: "...sen jälkeen oli sitten siitä lähtien Laiston suo nimeltään." (Pentti Perttulin kysymys veteraanihaastattelussa Pentti Hytöselle 28.3.1990).

Veteraanihaastatteluissa tätä ennen "Laiston suo" tulee esille siinä yhteydessä, kun Rukajärven suunnan historiikkitoimikunta käsitteli kappale kappaleelta Antti Tuurin ensimmäistä teosta "Rukajärven tie". Antti Tuurin mukaan veteraanijäsenet tuossa yhteydessä vuoden 1989 lopulla nimittivät taistelupaikkaa "Laiston suoksi". Historiikkiaineistossa "Laiston suo" on merkitty Kiuruvedeltä kotoisin olevan opettaja Toimi Lukkarisen haastattelun sisällysluetteloon, minkä on laatinut em. tilaisuuden jälkeen historiikkitoimikunnan jäsenistä professori Toimi Lukkarinen.

Rukajärven suunnan sotahistoriatyöhön pitkään osallistuneet Leevi Kuokkanen, Pentti Kärkkäinen ja Ossi Laine tutustuivat paikkaan 14.6.2008 ja nimesivät matkakertomuksensa "Laiston suo". Päätieltä jalan soita myöten tehty matka oli liki 25 km. Laiston suolle oltiin menossa jo edellisenä kesänä 6.-10.6.2007 matkan yhteydessä veneellä. Tiiksasta edestakainen matka olisi ollut järveä ja jokea myöten n. 30 km. Hyvin alkanut matka valitettavasti keskeytyi sopimattoman kaluston vuoksi. Matkasta tehty videokuvaus on nimetty "Sukellusveneellä Laiston suolle". Laiston suon matkan vaikeakulkuista reittiä suunniteltaessa todettiin, että lyhin edestakainen matka Päätien suunnasta olisi 12 km, mutta se edellyttäisi oman veneen käyttöä.

Myös ”Ryhmä Pieninkä” (Rajamiesten sotahistoriaryhmä) on käynyt ”Laiston suolla” 3.8.2011, mistä on tehty elokuva.

Lopulta Laisto sai lähteä rintamalta syy oli yllättävä!

Laisto siirrettiin Majewskin määräyksestä pois Rukajärven rintamalta. Syy: ”...epäasiallinen, raaka ja sopimaton alaisten kohtelu...”.

Todellinen syy oli henkilökohtainen riitaantuminen Majewskin kanssa illanvieton jälkeen. (Lähde: Videohaastattelu 6.8.2008 Toimi Lukkarinen.)

Lähteet:

- *Taistelukertomukset ja sotapäiväkirjat (14.D, III/JR 31, JR 10, I/JR 10, 2./JR 10)
- *Huovinen Moses, historiikkitoimikunnan haastattelu 13.4.1989
- *Huusko Arvo, historiikkitoimikunnan haastattelu 13.4.1989
- *Hytönen Pentti, historiikkitoimikunnan haastattelu 28.3.1990
- *Karjalaisen Matti, oma kirjoitus, 1980-luvulta
- *Kempainen Tauno, historiikkitoimikunnan haastattelu 13.4.1989
- *Laine Vilho, haastattelu, 1980-luvulta
- *Lukkarinen Toimi, historiikkitoimikunnan haastattelu 18.10.1988
- *Rahkosen Armas, oma kirjoitus 23.9.1988
- *Vaarnamo Erkki, historiikkitoimikunnan haastattelu 9.3.1989
- *Vainio Jussi, historiikkitoimikunnan haastattelu 4.4.1989

- *Eino Laiston siirto Rukajärven rintamalta:
  - 31.3.1942 JR 10:n Komentajan v.s. A.Majewskin esitys
  - 1.4.1942 14.Divisioonan Esikunnan esitys
  - 7.4.1942 Päämajan Komentotoimiston päätös
- *Rukajärven tie, Antti Tuuri v. 1990, s. 271 kuvaus
- *Raappanan miehet, Onni Palaste v. 1996
- *Taisteluun osallistuneen Toimi Lukkarisen videohaastattelut v. 2006 ja 2008.
- *Iltta-Sanomat, ”Kuolemankenttä”: Pasi Jaakkonen artikkeli, 6.8.2011 (Onni Vallius)
- *”Legendaarinen Majewski” -kirja, Laine, Tikkanen ja Ylisippola v. 2018 s. 35-43.

Tämän ”Laiston suo”-selvityksen ovat koonneet:

Antti Hämäläinen, Leevi Kuokkanen, Jari ja Pentti Kärkkäinen, Ossi Laine, Seppo Ryhänen, Seppo Rähä, Isto Turpeinen ja Tenho Tikkanen.

Varsinaisen Veikko Heikkisen videohaastattelun tekivät 3.4.2017 Matti Kempainen ja Tenho Tikkanen. Videokoosteen taiton ovat suorittaneet Keijo Nissinen ja Tenho Tikkanen

Kannattaa katsoa myös YLE, Ulla Vaarnamo: Isien sota sarja Jakso 2. <https://areena.yle.fi/1-1332930>

Edellä olevaa tekstiä käytetään Veikko Heikkisen (s. 2.2.1920) videohaastattelun yhteydessä, jossa Heikkinen kertoo osallistumisestaan "Laiston suon" taisteluun. Veikko Heikkinen palveli kyseisessä komppaniassa konekivääriampujana. Edellä on todettu, että Veikko Heikkinen kertoo itse kuulleensa Laiston uhanneen teloittaa suolta pakenevat sotilaansa, mikä on yhdenpitävä tieto muiden veteraanikertomusten kanssa.

Veikko Heikkinen, s. 2.2.1920, Hyrynsalmella Rukajärven suunnalla

Joukko-osastot:

- Kutsunnat 29.3.1940,
- Jv.Koul.K.9 5.4.1940, Kiuruvesi Ruutanan koulu,
- Siirto 18.5.1940 JR 43:een – 20.8.1940,
- 1.KKK/10 PR > 18.6.1941 1.KKK/JR 10,
- SotaS. 38:aan 22.1.1942 – 28.1.1942,
- SotaS. 22:een 28.1.1942 - 26.5.1942,
- Os. G/Järj.K.2:een 26.5.1942 – 7.6.1942,
- HTK 15/14 D 7.6.1942 – 5.7.1942,
- 4./JR 10:een 5.7.1942 – 15.4.1944,
- Er.P 24/4:ään 15.4.1944 – 11.11.1944,
- Kotiutettu Kuhmossa 12.11.1944.

Veikko Heikkinen Rukajärven suunnalla neljä osainen haastattelusarja

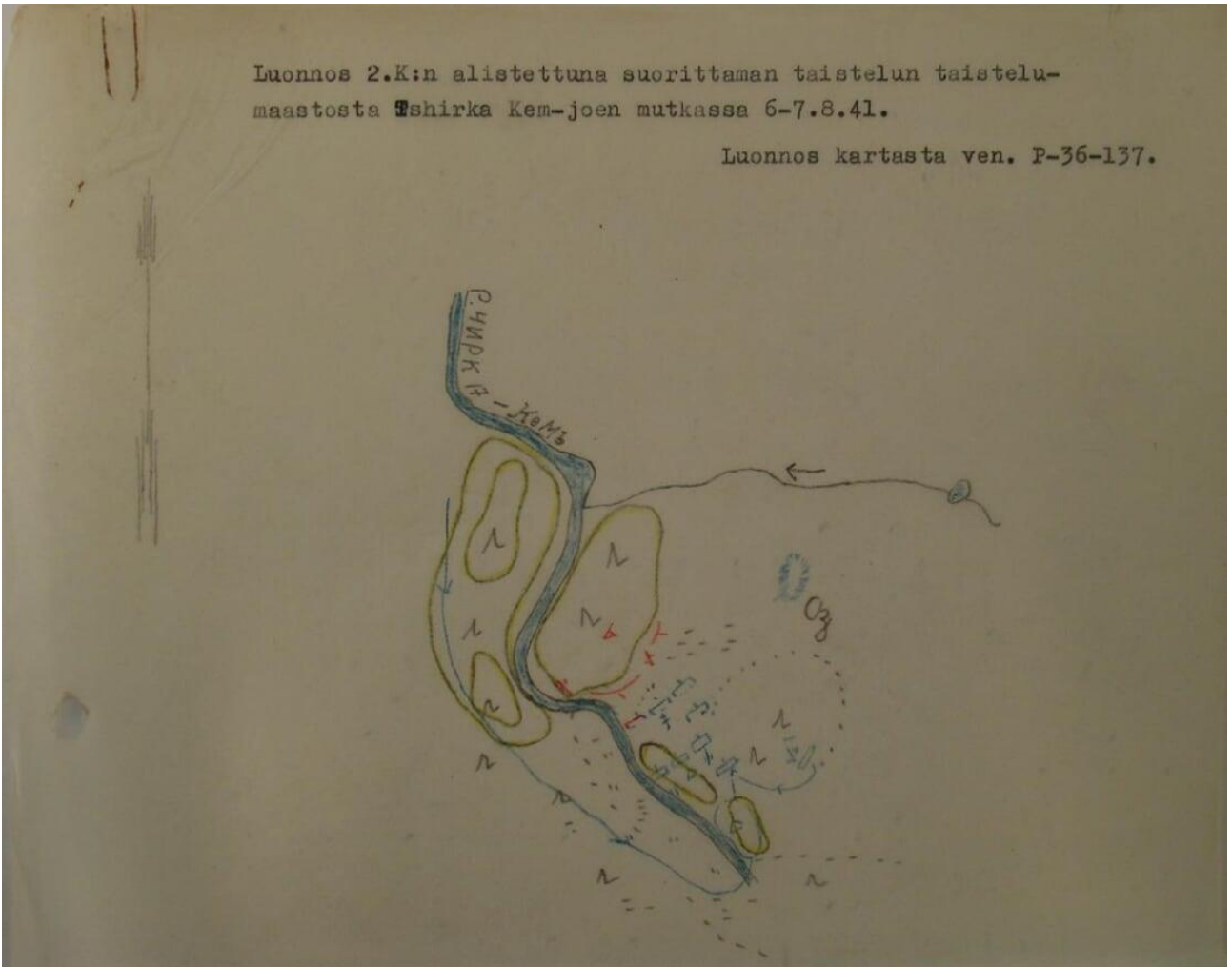
- * 1/4. Alokasaika – Jatkosota alkaa
- * 2/4. Etenemisvaihe Ontajärven kenttävartiioihin
- * 3/4. Muurmanninradalta sotasairaalaan
- * 4/4. Laiston suon taistelusta aselepoon
- * Lisäksi haastattelusta on tehty 21 minuutin ote, mikä on julkaistu yhdistyksen youtube-kanavalla:

<https://youtu.be/scWlxodf70w>

Luonnos 2.K:n alistettuna suorittaman taistelun taistelumaastosta **Ширка** Kem-joen mutkassa 6-7.8.41.

Luonnos kartasta ven. P-36-137.

Laiston suo selvityksen ovat koonneet:
Antti Hämäläinen, Leevi Kuokkanen, Jari ja Pentti Kärkkäinen, Ossi Laine, Seppo Ryhänen,
Seppo Rähä, Isto Turpeinen ja Tenho Tikkanen.

Rukajärven suunnan historialyhistys ry. 2.2.2020
www.rukajarvensuunnahistorialyhistys.fi